

Suomen luonnonsuojeluliitto

Soiden ennallistamisstrategia

2024

VISIO 2030

Tavoittemme on, että Suomen soiden heikentyminen on käänntynyt palautumiseksi kohti luonnontilaa.

YK:n tavoitteiden mukaisesti vähintään 30 prosenttia Suomen heikentyneistä soista on ennallistettu tai ollaan ennallistamassa vuoteen 2030 mennessä, mikä luonnovarakeskuksen mukaan tarkoittaisi vähintään 530 000 hehtaaria¹, ja kaikki heikentyneet ennallistamiskelpoiset suot vuoteen 2050 mennessä. Kuivatetut suot on saatu vettymään ja hiilen sidonta ilmakehästä turpeeseen käynnistymään uudelleen. Suot sitovat ja suodattavat jälleen vettä, mikä puhdistaa vesistöjä ja tasaa tulvan ja kuivan äärevyyttä. Laajat suoyhdistymät ovat alkaneet ennallistua ja niiden luontotyypit ja lajisto elpyä. Ennallistaminen on etenkin ensivaiheessa syytä kohdentaa siten, että saadaan ojituksista aiheutuvia erilaisia haittoja vähennettyä mahdollisimman tehokkaasti ja monipuolisesti.

Oikein suunniteltu sekä kohdennettu soiden ennallistaminen mahdollistaa suolajiston palautumisen, vähentää pitkällä aikavälillä turvemaiden vesistö päästöjä ja palauttaa suon kyvyn kerryttää turvetta, ja sitä kautta tukee pitkällä aikavälillä ilmastotavoitteita sekä parantaa vesienhallintaa ja vähentää näin tulvariskiä.

1. Pinta-alat laskettu EU:n direktiiviluontotyyppien mukaan, Kareksela et al. 2022. Esiselvitys Euroopan Unionin ennallistamislakialoitteen vaikutuksista Suomessa. https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/551708/luke-luobio_23_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suomen luonnonsuojeluliiton ennallistamistavoitteet

Luonnonsuojeluliitto esittää, että suoluonnon tilan parantamiseksi ja ennallistamisen edistämiseksi Suomessa

1. Lopetetaan soiden tilan heikentäminen
2. Suojellaan soita
3. Luodaan edellytykset suoluonnon ennallistamiselle
4. Ennallistetaan heikentyneitä soita

1. Lopetetaan soiden tilan heikentäminen

Kaikki toimet turvemaidella tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että ilmasto- ja vesistö päästöt minimoidaan ja suolajiston säilyminen tai palautuminen toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla.

- Metsätalouden uudisojitukset on kiellettävä lailla ja kunnostusojitukset muutettava luvanvaraisiksi ja vuoteen 2030 mennessä kiellettävä kokonaan. Tällä hetkellä ojituksia sääntelee vesilaki
- Maa- ja metsätalouden suoluonnolle ja vesistöille haitalliset tuet on lakkautettava
- Turvemaiden metsätaloudessa on siirryttävä jatkuvaan kasvatukseen
- Uusia soita ei avata turpeen kaivamiselle
- Turpeen energiakäyttö Suomessa on lopetettava, mukaan lukien aktiivihiihen valmistus turpeesta
- Soiden luontoarvoja heikentävä pintasammalen ja pintaturpeen nosto on kiellettävä
- Turvemaiden pellonraivaus sekä turvemaiden käyttö lannanlevitykseen on lopetettava
- Turvepelloilla on nostettava pohjaveden tasoa. Viljelykäyttöön jäävillä turvepelloilla on siirryttävä mahdollisuuksien mukaan kosteikkoviljelyyn, mikä positiivisten ilmastovaikutusten lisäksi voi auttaa osaa suolajistoa esim. toimimalla väliaikaisena levähdys- ja ravinnonhankinta-alueena
- Käytöstä poistuneiden turvemaiden kaikessa jatkokäytössä ilmasto- ja vesistö päästöt on minimoitava sekä kohteesta riippuen edistettävä suolajiston palautumista.

2. Suojellaan lisää mahdollisimman luonnontilaisia soita

- Toteutetaan soidensuojelun perusohjelman ja täydennys ehdotuksen kohteiden suojele
- Lisätään suojele kunnas kansainvälisten sitoumusten mukainen 30 prosentin suojele tavoite on saavutettu myös kattavasti eri suojele ympäristöjen osalta

Kuva Ansel Siegenthaler

3. Luodaan edellytykset suoluonnon ennallistamiselle

- Varataan soiden ennallistamiseen riittävä rahoitus sekä riittävästi resursseja ennallistamistöiden toteuttamiseen
- Säädetään luontolaki, johon kirjataan myös sitovia ennallistamistavoitteita
- Päivitetään kansallinen suostrategia ja asetetaan suoluonnon ennallistaminen ja suojele sen päätavoitteiksi
- Laaditaan kansallinen ennallistamissuunnitelma, jossa esitetään, kuinka ennallistamisella saavutetaan paras mahdollinen tulos pitkällä aikavälillä vesistöjen, luonnon ja ilmaston kannalta.

Suunnitelmassa tulee kiinnittää erityisesti huomiota:

1. Ennallistamisen kohdentamiseen alkuvaiheessa.

Ennallistaminen pitää kohdentaa:

- suojelualueille tai niihin kytkeytyneisiin kohteisiin suo yhdistymiin (vesitaloudellisiin kokonaisuuksiin, erityisesti niihin joissa on vielä jäljellä sen verran luonnontilaisen kaltaista osaa, että lajistolla on mahdollisuuksia lähteä leviämään.)
- arvokkaiden vesistöjen valuma-alueille.

2. Ennallistamismenetelmään

- Valitaan ennallistamismenetelmä, jolla päästään kokonaisuuden kannalta parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.

3. Ennallistamisesta ja sen hyödyistä viestimiseen maanomistajien aktivoimiseksi.

4. Ennallistetaan heikentyneitä soita

Ennallistetaan 30 % heikentyneistä soista vuoteen 2030 mennessä. Ennallistetaan kaikki heikentyneet ennallistamiskelpoiset suot vuoteen 2050 mennessä.

Miksi ennallistamista tarvitaan?

Suomi on suhteellisesti maailman soisin maa, kolmannes maapinta-alastamme on suota². Alunperin soita on ollut yli 10 miljoonaa hehtaaria, mutta kuivatuksen vuoksi turvemaiden pinta-ala on nykyisin noin 9,3 miljoonaa hehtaaria. Suomalainen soiden ojittaminen on ollut massiivista koko maailmankin mittakaavassa.

Ojitusten vuoksi hieman yli puolet suoelinympäristöstämme on uhanalaisia, uhanalaisimpia ovat esimerkiksi letot ja korvet. 11 prosenttia ensisijaisista suolajeista on uhanalaisia, erityisen paljon uhanalaisia lajeja on hyönteisissä, putkilokasveissa tai sammalissa. Soilla eläviä uhanalaisia lintulajeja ovat esimerkiksi riekko ja suokukko³.

Soiden massiiviset ojitukset ovat käynnistäneet hitaan, jatkuvasti etenevän prosessin, jonka vaikutukset ulottuvat myös ojitusalueen ulkopuolelle. Soiden ojitus on muuttanut myös ojitamatonta suoluontoa kaukana itse ojitusalueelta. Suolajiston lisäksi ojitukset vaikuttavat vesistöihin ja ilmastoon. Ojitusten myötä vesiä on ohjattu soilta suoraan jokiin ja järviin, ja turvemaiden päästöt ovat maamme merkittävimpiä vesistöjen kuormittajia. Kuivatuksen myötä turpeeseen varastoitunut hiili alkaa vapautua ilmakehään, jossa se lämmittää ilmastoa. Kuivatetut suot aiheuttavat kuumenevassa ilmastossa maastopaloriskin. Ilmastomuutoksen seurauksena myös sään ääri-ilmiöt kuten rankkasateet ovat lisääntyneet. Soiden ennallistaminen mahdollistaa veden pidättämisen valuma-alueella ja vähentää näin tulvariskejä.

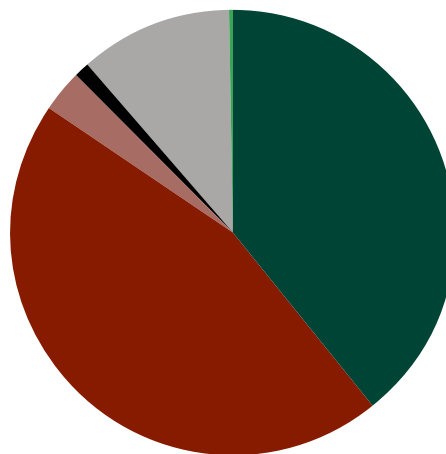
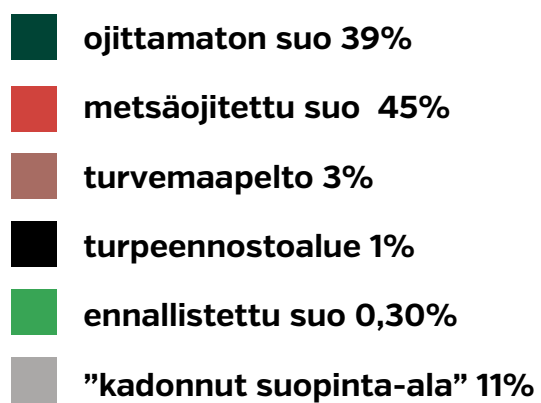
Soita on kuivatettu erityisesti metsätalouden ja maatalouden tarpeisiin, pelloiksi sekä turpeenottoalueiksi⁴. Ojitusten aktiivisimmat vuosikymmenet ovat ohi, mutta nykyäänkin soita raivataan esimerkiksi pelloiksi, turpeen kaivamiseen tai kuivatetaan puuston kasvun parantamiseksi. Suoluonto kohtaa myös uudenlaisia uhkia: esimerkiksi sammaleen kerääminen tai uusiutuvan energian hankkeet saattavat tuhota luonnontilaista suota, vaikka ojia ei kaivettaisikaan.

2. Luonnontila -nettisivusto, viitattu 3/2024. <https://luonnontila.fi/indikaattorit-elinymparistoittain/suot/>

3. Laitinen, J. et al. 2020 Soiden eliölajit ja niiden uhalaisuus. Suoseura. <https://www.suoseura.fi/ojitettujen-soiden-kestava-kaytto/soiden-eliolajit-ja-niiden-uhanalaisuus/>

4. Ojanen et al. 2020. Soiden käyttö Suomessa. Suoseura. <https://www.suoseura.fi/ojitettujen-soiden-kestava-kaytto/soiden-kaytto-suomessa/>

Ojitetut suot Suomessa

<https://www.suoseura.fi/ojitettujen-soiden-kestava-kaytto/soiden-kaytto-suomessa/>

Toimet, joihin Suomi on jo sitoutunut

Soiden käyttöä Suomessa linjaa vuonna 2012 hyväksytty valtioneuvoston periaatepäätös soiden ja turvemaiden kestävästä ja vastuullisesta käytöstä ja suojelusta. Tämän lisäksi turvemaiden käyttöön vaikuttavat esimerkiksi metsästrategia, monimuotoisuusstrategia, maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma MISU sekä biotaloustrategia.

Lainsäädännön puolelta soiden käyttöä ohjaavat muun muassa ympäristönsuojelulaki, vesilaki, luonnonsuojelulaki, metsälaki sekä maankäyttö- ja rakennuslaki.

Tällä hetkellä soita ennallistetaan Suomessa erityisesti Helmi-ohjelman kautta. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä Helmi-ohjelmasta asetetaan tavoitteeksi ennallistaa 59 300 hehtaaria suota vuoteen 2030 mennessä. Tämä on alle kaksi prosenttia ojitetuista ja kuivatetuista suoalueista.

Lähes kaikki hallitukset ovat kirjanneet hallitusohjelmaan turpeen energiakäytön jatkumisesta, myös Orpon hallitus huoltovarmuuteen vedoten. Muuten Orpon hallituksen ohjelma on soiden ja turpeen ennallistamisen osalta tavoitteiltaan melko vaatimaton, vaikka siinä mainitaankin esimerkiksi peitteisen metsätalouden lisääminen turvemaille, maaperänielujen vahvistaminen, luonnon tilan parantaminen sekä kansainvälisiin sitoumuksiin vastaaminen.

EU:n vuoteen 2030 ulottuva biodiversitettistrategia esittää sitovien ennallistamistavoitteiden asettamista jäsenmaille sekä edistää tavoitetta ennallistaa kaikki ennallistamisen tarpeessa olevat ekosysteemit vuoteen 2050 mennessä. EU:n ennallistamisasetuksen luonnoksen⁵ tavoitteiden mukaan ennallistamistoimia tulee tehdä heikentyneistä direktiiviluontotyypeistä 30 prosentilla vuoteen 2030, 60 prosentilla vuoteen 2040 ja 90 prosentilla vuoteen 2050 mennessä. Maatalouskäyttöön kuivaetuille turvemaille on omat, hieman pienemmät tavoitteensa. Alussa toimia kohdennetaan erityisesti Natura-alueille. Jäsenmaiden tulee laatia ennallistamissuunnitelma, jossa kerrotaan kuinka asetettuihin tavoitteisiin aiotaan päästä.

YK:n Kunming-Montrealin monimuotoisuuskehityksen tavoitteeseen on kirjattu, että 30 prosenttia heikentyneistä elinympäristöistä tulee olla tehokkaan ennallistamisen kohteena vuoteen 2030 mennessä⁶.

5. Parlamentin 27.2.2024 hyväksymä versio ennallistamisasetuksesta. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0089_F1.html

6. Kunming-Montrealin luonnon monimuotoisuuskehitys. <https://ym.fi/documents/1410903/58486706/Kunming-Montrealin+maailmanlaajuinen+luonnon+monimuotoisuuskehitys.pdf/81a7c71c-10b3-16bf-1c29-553aca220e35/Kunming-Montrealin+maailmanlaajuinen+luonnon+monimuotoisuuskehitys.pdf?t=1680093320061>

Luonnonsuojeluliitto vaikuttaa ja näyttää mallia

Luonnonsuojeluliitto toimii aktiivisesti soiden tilan parantamiseksi ja suojelun lisäämiseksi. Vaikutamme valtion talousarvioon, strategioihin, ohjelmiin, suunnitelmiin, ohjeisiin, lainsäädäntöön sekä kaavoituksen edellytyksiin, ja näiden myötä luonnon ennallistamiseen, suojeluun ja rahoitukseen. Piirimme ja paikallisyhdistyksemme vaikuttavat alueilla esimerkiksi ympäristölupiin ja kaavoihin sekä toteuttavat pienimuotoisia ennallistuksia. Yhdessä puolustamme uhattuja suokohteita.

Ennallistamme soita myös itse ja tarkoituksemme on toimia edelläkävijänä vauhdittaen yhteiskunnallista muutosta. Vuoteen 2024 mennessä liitto on ennallistanut noin 1500 hehtaaria soita. Ennallistamistyömme sitouttaa kumppanit ja rahoittajat suoluonnon puolelle. Tarjoamme ennallistamismallin, jossa monenlaiset maanomistajat ja toimijat pääsevät mukaan ennallistamaan soita.

Jotta Suomi saavuttaisi tavoitteet, on ennallistamista tehtävä paitsi valtion myös kuntien, yritysten ja yksityisten mailla, sekä suojelualueiden ulkopuolella.

Luonnonsuojeluliiton tekemä ennallistamistyö tähtää myönteisiin esimerkkeihin, toimintamalleihin ja skaalautuvuuteen. Vuorovaikutustavat maanomistajan kanssa ovat avainasemassa. Tuomme esille ennallistamisen hyötyjä maanomistajalle, esimerkiksi puunmyynnistä saatava tulo ja hyödyt virkistykselle ja riistanhoidolle. Kehitämme ennallistamisen menetelmiä saavuttaaksemme parhaan kustannustehokkuuden, lopputuloksen ja vaikuttavuuden. Omissa ennallistamishankkeissamme otamme piirit ja yhdistykset mukaan. Kohdetta ennallistettaessa vältetään lajien luontaisten elinympäristöjen vähenemistä, ellei se ole suon ennallistuksen tavoitteiden kannalta tarpeen. Lisäksi ennallistettavan kohteen uhanalaisten lajien ja luontotyyppien esiintymät huomioidaan. Ennallistamalla parannetaan kohteen suojeluarvoja.

Suomen luonnonsuojeluliitto